Odaw rahwa jututuba Nr. 3

Muhedad muiged Haapsalust.

Lookesed enne ja nüüd.

J. A. Feldmann.

Haapsalus,
J. A. Feldmann'i kirjastus.

Odaw rahwa jututuba Nr. 3

Muhedad muiged Haapsalust.

Lookesed enne ja nüüd.

J. A. Feldmann.

Haapsalus,
J. A. Feldmann'i kirjastus.

Sisu:

M. Tamwerk'i trükk, Haapsalus.

Füüsiline pagari sell politseis.

See oli aastal 1913 wõi 1914 — hästi enam ei mäleta, aga enne suurt maailma sõda see oli, kui hästi tuntud pagari sell juba kolm tundi Haapsalu politsei maja ees ja pooltundi politsei kantseleis sees oli oodanud. Ootamisest olid ta silmad wäsinud, pahem käsi surnud, parem käsi ja pahem jalg tuimunud ning parem jalg silmnähtawalt lühenenud. Pea oli tal nagu puupakk raske, kuna keskelt ähwardas ta tühja koti kombel kokkuwariseda. Muidu oleks ta weelgi oodata wõinud. Wiimaks pööras politsei ametnik tema poole ja küsis:

„Kes te' olete?"

„Mina see olen, mu härra!"

„Kes mina? . . . Kuidas on te' nimi?"

„Kaarel."

„Nii ei hüüta kedagi."

„Ma ei õelnud ju, et kedagi nii hüütakse. See on aga minu nimi."

„Õelge oma täis nimi!"

„Täis . . . Noh, olgu siis täis Kaarel."

„Nali jätke kõrwale! . . . Aga kudas teie nimi on?"

„Risti nimi wõi perekonna nimi?"

„Mõlemad."

„Peeter Anton Priidik Kaarel Pastlanahk."

„Aga ristinime ei tea ma weel selgeste. Seletage paremini."

„Nii, waadake, pastlanahku on maailmas ikka paari kaupa olemas ja meiegi olime wennaga kaksikud, aga kui meid ristiti, siis oli nii kange külm, et see teise meist koduteel surnuks näpistas. Ja waadake nüüd ma ei tea selgeste, kas see oli minu wend Peeter Anton, wõi mina, kes siis ära külmas . . ."

„Aga kes teie siis olete?"

„Esiteks — inimene, teiseks pagari sell."

„Sündinud?"

„Kuidas siis! Seda tean mina selgeste, et olen sündinud."

„Kus sündinud olete?"

„Pööningu kambris."

„Nii, aga kus maakonnas?"

„Mitte maakonnas, waid woodis."

„Kas te pole mitte nõdrameelne?"

„Ei, olen pagari sell."

„Kus linnas sündisite?"

„Haapsalu linnas — aga ma arwan, et olin siis nii wäikene, et seda enam selgesti ei mäleta . . ."

„Kas teil wanemaid on?"

„On küll, kaksgi."

„Kas teie wanemad elawad?"

„Ei! Ema suri enne kui maeti ja isa elas kuni ta suri."

„Mis teie isa oli?"

„Ta oli küürakas, waene mees . . ."

„Aga sellest ta ju elada ei wõinud?"

„Elada küll mitte, aga ega ta sellest ka ei surnud."

„Mina küsin, mis ta tegi?"

„Mida aga juhtus, enamiste ta peksis ema ehk mind . . ."

„Ärge kelmi juttu ajage . . . Mis amet tal oli?"

„Hakatuses ei ühtigi, aga pärast poole ta oli suslanaiseks turu peal."

„Suslanaiseks?"

„Nii jah, waadake, ema müüs turul enne suslat, aga kui ta hinge oli heitnud ja ära kalmukambrisse kolis, wõttis isa äripidamise oma kätte, et meie kaubaäri mitte wõeraste kätte ei läheks."

„Kas tal muud amerid ühtegi ei olnud?"

„Oli küll, õhtuti käis ta „Akkil" seltsi koosolekutel, kelle siht oli wiina maailmast lõpetada."

„See on, ta oli karskuse seltsi liige?"

„Jah, ta oli põhjusmõteline parajuse wastane; nad jõiwad koosolekutel mis aga jõud kandis, et wiin lõpeks."

„Wasikas!"

„Ei wasikaid tal sugugi ei olnud."

„Olete teie arust ära?"

„Ei, ma olen pagari sell!"

„Ma tahan teada saada, kuidas oli teie isa nimi?"

„Ei seda ma ei tea ... Minu ema oli ettewaatlik inimene, ning rääkis waid asjuist mida ta kindlaste teadis."

„Olete teie tihti peast nii segane?"

„Ei, ma olen pagari sell."

„Olete naisemees wõi poissmees?"

„Olen!"

„Kas mõlemad?"

„Mõlemad!"

„Aga teie ei wõi ometi ühtlasi naisemees ja poissmees olla?"

„Miks ei? Enne olin poismees, siis sain abielumeheks ..."

„Kellega teie abielus elate?"

„Ühe naisterahwaga."

„Iseenesest mõista, ega mehega abielus elada ei wõi."

„Miks ei! Seda wõib küll! Minu õde näituseks elab abielus ühe mehega."

„Kus teie naine on?"

„Lihulas, nii et nüüd ennast kas wõi lesekski nimetada wõiksin."

„Teie olete puupea!"

„Ei, ma olen pagari sell! ..."

„Oh, Jumal hoidku!"

„No jah! Teid niisamutegi kui mindgi ..."

„Suu kinni! ... Kui wana teie olete?"

Sell ei wasta.

„Noh, miks teie ei wasta?"

„Kas politsei härra minuga räägib?"

„Kellega siis?"

„Eks härra ei ütelnud, et pean suu kinni pidama ..."

„Kui mina küsin, siis teie wastake! ... Kui wana teie olete?"

„Kaks nädalat pärast Jaani päewa sai kolma aastat täis, kui ma just 27 olin, nii olen nüüd 29 aastat."

„Teie arwate küll wist 30?"

„Ei waadake, ma olen aasta päewad wäljamaal olnud; ega ma seda kodumaal ühes ei wõi arwata."

„Millest teie elate?"

„Millest juhtub ... Ega ma kellegi maiasmokk ole, palun luba õelda: ometigi kõige enam ma pean anilihast ja hapukapsastest suurt lugu."

„Ma küsin, mis ametit enne pidasite, kui pagari selliks saite?"

„Wõi nii, wõi seda küsite? ... Nii jah, waadake, mul õige oli himu Saksa keelt õppida; aga mul oli wend, sellel oli nõu nahaparkijaks õppida, ja see pani ühe poole waranduſt nahka, ja siis oli mul õde, see tahtis koolipreiliks saada; see kolis teise poolega minema, ja nii pidin mina iseenese eest hoolitsema. Siis tahtsin kõietegijaks hakata, aga keegi ei wõtnud mind õppipoisiks, sest et tagurpidi käia ei mõistnud; aga mu elu on sestsaadik ühtelugu tagurpidi läinud ..."

„Teie olete kõige suurem patraja, keda ma kunagi enne näinud ei ole!"

„Ei, ma olen pagari sell!"

„Mis teie nüüd õige soowite?"

„Mul ei ole suuri soowisi ... Kui midagi soowida tohiksin, siis soowiksin enesele wäikest kapitali, nii et mul tarwis ei oleks tööd teha."

„Jätke kord oma lori! Mis teil asjaks oli?"

„Noh, nii just ... Mina tahaksin politseile teada anda et eila minu kuub ära warastati; täiesti ilma minu enese teadmata, siis kui ma Paralepa männikus, kadaka põõsa all maas magasin."

„Mis nägu teie kuub oli?"

„Jah, waadake, mis näosse puutub, siis on asi jõhwi peal seda nägu, et mina küll — teie näete, nii ette ära näen, et teie aru näete saawat, mida nägu see kuub oli: Näete, härra, alguses see kuub oli sinikas, aga mitmeaastasest waewast oli ta seda moodi karwa saanud, et teda keegi enam muuks nimetada ei wõinud, kui määrdinuks ... Tal oli kaks käist ja oli tal händgi, ja see oli keskelt pooleks lõigatud. Nööbid oliwad kõik ära, peale ühe, ja seegi oli põue taskus; aga nööbi augud, need oliwad kõik alles, see on täiesti selge ja kindel, — wõis ka olla, et seal mõni auk weel enamgi oli, seda ei tea ma täiesti ega selgesti, aga ei ka jälle ütelda, et see nii ei olnud."

„Kus teie elate?"

„Ümbert läbi lepikus ..."

„Kas Paralepas?"

„No, ega ma mõni Ungru krahw ei ole; aga iga hommiku panen koiwad kobama, ja sammun sinna taha poole männikusse, mis jaama ees on."

„Soo, ah seal, siis see asi minusse sugugi ei puutu!"

„Oi Jumal, kes siis politsei härrat puutuda tohib!"

„Ära sõnu kääna, mul ninakust tarwis ei ole!"

„Ni-na-kast? ... Kas härra wast tahab ütelda, et ma täna juba nina olen kastnud? ..."

„Ah-aaa! Ah, wõi teie ei ole?"

„Ei ma weel ole seda korda; kui aga pudelilt punni wõtan, ega seda mis sees on, rendi peale ei anna."

„Minge nüüd oma teed, ega teie suud keegi kinni ei saa sulguda ... Kui kuub leitakse, küll siis antaks teile teada."

„Noh, waadake, see oli kord ometi ka mõnus jutt. Jääge terweks politsei härra! Jumalaga!"

Pagari sell Pastlanahk kohendas omi tuimunenud jalgu ning astus politsei kantseleist tänawale.

„Isa tule koju!"

Terwes Haapsalus ei olnud kenamat neidu, kui Mari Mustika tütar Linda. Jah — Linda oli ilus tütarlaps ... Ei, tõesti ikka ta oli ilus tüdruk. Austajatest ei olnud Lindal ka puudust, ei suwel ega talwel. Peeter Pukk armastas Lindat nii wäga, et tihti Lindat nähes tal suu, ta järele wett jooksma hakkas. Möödunud suwel tuli keegi noorhärra pealinnast Haapsalu suwitama ja sai Lindaga tutawaks, nii et Peeter pidi kurwalt pealt waatama, kudas ta armsam wõõra mehega magusamad tunnid maha elab.

Ühel päewal oli Peeter wihane, koguni wäga wihane.

„Oot, oot! Küll ma su sunnikule näitan!" pomises Peeter iseeneses sõrmi peo-pesale kokku pigistades ja oma korteri uksest tänawale astudes. „Tema, ah, tema, see pealinna traatsaba tahab minu, kui nooremehe eest tibukest, minu armast Lindat ära näpata — aga oota sa kuradi kalkun, küll ma su luud-kondid sõlme peksan!"

Wihast äritatud olekus astus Peeter aega mööda tänawal edasi ja tegi plaanisi, kuida suwitajat noortmeest on kõige hõlpsam tema Lindast ära wõõrutada. Häkitselt lõi ta rusikaga wastu põlwe otsa ja oleks rõõmu pärast hõiskanud, sest ta nõu oli tore ja ilus.

„Soo! Pealinna isandakene!... Warsti jõuab tunnike!... Ilus! Tore! Ah, ah, haa!... Nüüd, kohe ruttu wahi peale!“ ümises Peeter ja jäi turu ligidale, Kooli tänawa nurga peale seisma.

Kui Peeter tükk aega tänawa nurgal oli wahi ametit pidanud, läksiwad temast kaks tänawal jooksjat poissi-tüdrukut mööda, kelle nägudest juba näha wõis, et nad mõne marga eest kõiksugused karutükid ära teewad... Peeter hakkas nendega rääkima ja jutt lõppes sellega, et kumbagi kümme marka saiwad, ja pärast, kui töö ilusasti tehtud oli, weel pidiwad saama.

Peagi nähti eemalt ühte pikka sirget noortmeest ühe noore ilusa naisterahwaga sõbralikult juttu ajades nende poole tulewat, keda Peeter wäga hästi ära nähti tundwat. Peeter lõpetas ka kohe oma õpetused tänawa jooksikutele sel silmapilgul ära ja peitis end siis ruttu lähema hoowi wärawa taha, ja mõlemad palgalised ruttasiwad ka oma töö kallale.

Wäikesed karutüki tegijad astusiwad mõlemad just sel minutil armastajapaari juurde, kui noormees just oma armsamale midagi mahedat tahtis ütelda.

Lapsed haarasiwad mõlemad nooremehe kuuehõlmadest kinni ja hakkasiwad nutuse häälega karjuma:

„Isa, tule koju! Meie sõitsime emaga Haapsalu!... Isa, kallis isa, tule koju!“

Noormees pööras ennast laste poole ja küsis sõbralikult:

„Mida teie armsad lapsukesed tahate?“

„Tule ometi koju, armas isa!“ karjusiwad mõlemad lapsed nagu ühest suust.

Noor neiu kahwatas surnu karwaliseks ja waatas tõsiselt kaasseltsilise otsa.

„Teie, härra Muru, olete siis naisemees juba?“ küsis neiu wärisewa häälega.

„Linda mu kullake, mida mõtlete teie!“ wastas noormees näost punane kui keedetud wähk. „Need lapsed ei ole mitte minu omad, waid nurjatumad tänawa koerad!...“

„Isa, tule koju!... Isa, tule koju! Ema on haige ja ootab sind!“ karjusiwad mõlemad jälle ja raputasiwad nooremehe kuue hõlmu.

„Kas teie nurjatumad tänawa koerad lähete koju!“ karjuns oormees täis wiha.

Aga mida enam ta neist lahti saada püüdis, seda suuremat kisa tõstsid lapsed.

„Härra Muru! Oi, oi, see on andeksandmata, see on häbemata!" hüüdis Linda wihasel häälel. „Teie olete naisemees, aga ütlete end poissmehe olewat! . . . Häbenege, ärge puutuge enam minusse!"

„Mina, Lindake, mina ei ole iialgi weel naisemees olnud," tahtis wihane noormees neiule wastata; see aga waatas weel kord põlastusega ta peale ja läks kiirel sammul minema.

Wihaselt tõstis härra Muru keppi ja tahtis karjuwate lastele walu hakkata andma, aga selle aja sees oli sarnaseid tänawa jooksikuid ligi tosina ümber kokku kogunud ja kõik karjusid nagu ühest suust:

„Isa, tule koju! . . Isa, tule koju!"

Hädaga peasis noormees wiimaks laste hulgast, ta oli omas magusamates lootustes „läbi kukkunud . . ."

Seda nägi ja kuulis kõik warjult Peeter ja tasus neile, wäikestele wõrukaeladele, nende kordaläinud tükki eest ausaste.

Rõõmsal olekul sammus ta koju — sest ta tore plaan oli hästi korda läinud . . .

Hans Äädika äpardus.

Kewade oli õitse hoos. Haapsalu sisemine ja wälimine elu ning liikumine läks päew päewalt elawamaks . . .

See oli wäga ilusal pühapäewa hommikul, kui Hans Äädikas juba kümnendat korda peegli ette astus ja silmad hoolikalt oma näo ning keha üle libiseda laskis, — kõik oli korras! . . . Noor, tärkaw habe hoolega aetud, juuksed suurepäraliselt kammitud; sätendaw walge manisk, heleroheline lips, tuliuus ülikond ja kollased shimmi kingad. Kõik need tuliuued asjad, mis praegu Hansu keha katsiwad laskiwad selgesti aimata, et tal täna midagi ees saab olema. Siis seadis ta omale weel uue tume rohelise kübara pähe ja noorhärra Äädikas oli mineku walmis.

Weel kord waatab Hans end peeglisse, säeb lipsu, silub juukseid, — tõeste tore poiss mis poiss!

Mõne päewa eest oli neil Seppa Selmaga kokku räägitud, et kui pühapäewal ilm ilus, siis teewad nad wäikese jalutuskäigu Paralepa metsa . . . Seal põõsaste wilus tahtis Hans tõsiselt Selma südant wõita, et peale selle siis „papi" manu sõita . . .

Kui Hans uksest tänawale astus ja ust lukku keeras, kuulis ta toast nuutsuwat haugatust ja Hans jäi wäheks mõtlema . . . O, jaa — tema tark koerake, seda peab ta ometi oma armsa Selmale näitama, on ta ju ometi mitu korda neiule koerast kõnelenud, kes oma isanda asju iialgi kaduma ei lase minna, ega maha ei jäta . . .

Hans wõtab koera kaasa, et Selmale teda tutwustada . . . Hans sammub mõni minut hiljem jaama esisel, kaabu wähe wiltu juukstel, uues ülikonnas, mille rinna taskust kirju siidi rätiku äär wälja paistab, koer rihmaga käe kõrwal, suure iseteadwusega edasi, tagasi ja ootab Selmat.

Selma tuli. Täna oli ta õieti meeldiw; koidu wärskus helkis ta näos ja läbi õhukese suwe kleidi — oli näha ta ilus kehaworm . . .

Nad läksid kõrwuti sammudes mere randa mööda Paralepa metsa. Seal waikses metsa põues wõidu sitikate ja putukatega lootis ka Hans oma igatsusi paelust wabastada ja kewade unistusele ning mahlakale armastusele täit woli anda . . .

Metsa sees asuwa „Paralepa" restoraani ette jõudes, astusiwad nad restoraani tahatuppa, kus Hans lõunat tellis. Hansu truu koerake „Tommi" oli juba Selmaga sõbrustanud ja istus nüüd neiu ette, oma pead selle sülle toetades . . . Hans oleks ise sel silmapilgul koera asemel olnud! . . . Oh ! ! ! . . .

Peale mugawa lõuna söögi läksiwad nad restoraanist shokolaadi tahwleid ligi wõttes, ja nende jalutuskäik algas tihedasse metsa wilusse, kus on nii üksik, omapärane ja mugaw.

Nad oliwad wähe maad ära käinud, jalutajaid oli weel wähe liikumas, kui korraga Hans märkas, et tema sisemusega asi enam korras ei ole. Ta oli palawuse tõttu rohkesti limonadi joonud ja nüüd . . . ah sa taewas, häda tõusis häkki ja kaswas iga silmapilguga suuremaks . . Kole seisukord! Hans waikis ja kahwatas kriidi-walgeks. Iga silmapilk wõis õnnetus juhtuda. Hans ringutas ahastades käsa ja sääriku test kostis häkki hirmus kahtlane hääl: „pir-pirr-pirrr".

Selma nägu muutus tõsiseks. Jutt nagu jahtus huultel, selle asemele tõusis Hansul külm higi otsale, oli isegi tar-

wis seisatama jääda, et hoogu tagasi hoida. Silmad hakkasid abiotsiwalt iga puud ja põesast uurima.

„Aga, härra Äädikas, teie olete nii iseäralik?" ütles Selma.

„Taewake ega ta ometi ei aima — et mull..." mõtles Hans. Ta tõmbas oma kahwatuks löönud huuled naerule: „Oh, ei sugugi!..."

„Teie kõht on arwatawasti wäga haige?" sõnas Selma sõrmedega nina kinni hoides.

Hans ei saanud sõnagi suust, waid ringutas käsi, kuid korraga tõstis ta häkki näpu ülesse.

„Waadake ometi preili Selmake, kui ilus jänese pojake sinna põõsasse jooksis, ma püüan ta kinni, teie rõõmuks. Hoidke mu koer nii kaua rihmapidi enda juures, muidu murrab ta jänese poja..."

Ja Hans oligi juba ligema põõsa taha kadunud.

Selma wahtis imestades koera kinni hoides sinna poole, kuhu Hans oli näpuga näidanud, aga tema ei näinud seal ühtegi elawat looma.

Hans aga jooksis meelt ära heites warjuliste kohtade poole... Hirmuga waatas ta tagasi, neiut polnud, tänu taewale, enam näha... Seal see tihe kadaka põõsas, sinna... Ta on jooksu peal „püksi pöörad "lahti rebinud, weel üks silmapilk ja kõik oleks mööda olnud, seal häkki üks kiljatus ja põõsa tagant tõuseb meeste- ja naisterahwa pea nähtawale.

„Noorhärra, ärge ometi selga jookske!" pahandas mees ja kohendas ennast, kuna naisterahwas häbelikult kleiti silub.

„Kurrat!" pahandab Hans läbi hammaste, käänab teisele ja jookseb edasi. Aga enne, kui ta uut pääsepaika leiab, sünnib ära, mis sündima pidi... Jah, eks nõrk ole inimene looduse jõududega wõitlema...

Kõik, mis Hans weel teha wõib, on see, et warjulises kohas ennast õnnetumatest aluspükstest wabastab, ja ühe wiskega lendasid püksid ligemasse kadaka põõsasse.

Siis kuiwatas Hans külma higi otsaesiselt, kohendas lipsu ja silus pead... Ta mõtted selle juures ei olnud roosilised...

Ta hakkas tagasi minema ja tüki aja otsimise järele silmab ta Selmat „patarei" lähedal lagedal, linna karjamaal, kiwi otsas istumas. Selma on kaasawõetud shokolaadi tahwli awanud ja nosib seda.

„Noh, kas saite jänese poja kätte?" küsis Selma, kui Hans ta juurde oli tulnud.

„Ei saanud! Ajasin teist küll taga ja oleksin juba kätte saanud aga kadus kui waim maa alla... Aga kallis Selmake kus mu „Tommi" on?"

„See jooksis teile järele. Ta peasis minu käest lahti, nuusutas teie jälgi ja — kadus... Küll ta tagasi' tuleb... Tommi, Tommi, Tommi!"

Hans ehmatas ja läks näost walgeks kui lumi...

„Oi — kole... Kui ta nüüd jänese poja murrab!"

„Ega ta nii loll koerake ei ole, et ta kohe murrab," wastas Selma. „Tommi, Tommi, Tommi!" hüüab Selma.

Ja seal tuligi truu „Tommi," kes oma isanda asju iialgi laiali ei jätnud, puude wahelt nähtawale. Wõiduröõmsalt hoidis ta aluspüksa kõrgel, olgugi, et nähtawasti selle aroom temagi koera ninakesele ei meeldinud; ta liputas saba ja pani oma koorma ettewaatlikult Selma ja Hansu ette murule maha...

Selma suust pudenes shokolaad ja sõrmed haarasid nina järele et seda kinni pitsitada. — — —

Noorhärra Hans Üädikas sammus üksinda linna poole, just nagu oleksid tal uued pisted kõhus... „Tommi" sai keretäie, ilma et see tark ja truu loomake seda kuidagi oleks ära teeninud...

Tärni Jüri luupainaja.

Tärni Jüri oli Haapsalus tuntud wanapoiss; kõhn suurte kontidega, sasis ripnewate juustega, arwata wiiekümne aastane mees... Jüri käis igal suwel ehitustööde juures puutööl ja talwel lebas osmikus ja sõi ning jõi seda, mis suwel oli tööga teenitud.

Oli just Kadripäewa hommik, kui Jüri osmikust wälja astus ja nii iseäralik rahutu nähti olema. Ta astus pikkamisi üle õue wärawani ja waatas siia ning sinna — nagu midagi uurides. Siis läks osmiku taha ja tuli sealt jälle tagasi. Piibunosu oli pitsipidi ilma tuleta nii hammaste wahel kinni, nagu oleks seda keegi wanapoisile suhu sidunud.

Kogu sest kõigest wõis näha, et tal midagi südame peal kipitamas oli . . . Tüki aega wahtis ta kaewu posti otsas olewa tuulelipu peale, lõi siis silmad taewa laotust mööda ringi ja nähti nagu tahaks ta midagi waljumalt ütelda . . .

Sedawiisi rahutumas olekus wõttis ta piibu suust, tonkis piibuoraga piibu-põhja tubakakotti, mis juures wägiwaldne naerujoon ta huultel näha oli, wäänas siis piibuwarre tagant ära ja walas piibust õli wälja, peale selle pistis siis suitsunuia ja tubakakoti kuuetaskusse, nähti nagu oma mõtetega korras olema, — kuid nägu oli ikkagi ähwardawat kanget müristamist täis . . .

Parajasti sammusid tutawad naabrimehed Jüri osmikust mööda.

„Tere hommikut kah Jüri! . . . Soowime sulle head Kadripäewa!" ütlesid naabri mehed.

„Ei teretagi! . . . Süda täis kui seatapjal!" pahandas Jüri.

„No, noh, Jüri! Mis sul siis na oo juhtunud, et nii kuri oled?" pärisid naabrimehed.

„Mis juhtunud?! . . . Taha rääkidagi! . . . Kurat wõtku küll seda maapealsed elu . . . Aga mõtelge ometi kallid naabrid, täna öösel käis wa' Suukorwi Sohwi mind tallamas . . . No mis ta minust jumalakartlikust wanast mehest peaks tallama?

Mehed tegid suured silmad.

„Toh oh!" imestasid naabri mehed. „No, mis moodi wa' Sohwi ise wälja nägi, eks räägi ometi Jüri?"

„Oli teine üsna oma moodi . . . Tuli uksest tuppa ja kohe — põntsti — minu rinna peale. Küll rusus ja muljus . . . Wiimaks toppis ninaotsa suhu, ptüh! . . . Südame ajab rääkides pööritama ja — noh, eks ma palusin küll, et jäta! Aga kus hullu — weel rohkem . . . Wiimaks sain sõna suust, et Issand Jeesus, aita nüüd ise! . . . Eks siis pääsesid warbad lahti, hakkasin teisi liigutama ja — läkski siis saadana hing minema . . . Puges nagu suitsuwine läbi akna luhtaugu õue . . . Hull küll ikka mõelda . . . Mis ta ramp nüüd pidi minust nii wäga tallama? . . ."

„Woeh, woeh," sõnasid mehed. „Küllap wanatüdruk wist sinu pärast waewas ikka on."

„Ah ... mes kurat!" sülgas Jüri ja lõi käega.

„Naljakas lugu jah," ütles Hapniku Hans meeste hulgast, „olen ikka mitmelt poolt kuulnud, et luupainaja pidada käima ... Näe Tindi Toomast tallab juba aasta läbi ... küll ohutawad ja katsuwad, aga kus! ... Wiimaks käis wa Pükfi Priidu lugemas, pani talle piibli pea alla, aga kas kuriwaim kaob! ... Wõta näpust! ... Ei karda reotis Jumalatki ..."

„Aga Jüri, mis tundmus siis õige on kah, kui ta sul seljas tallab?" päris Härjapea Henn.

„Ei mina oska seda rääkida," wastas Jüri. „Muljub sind ikka päris mehemoodi ... ega walu tunne küll ühti ... Aga kui warbaid liigutada saad, siis läheb teine kohe minema."

„Ei tea ... räägiwad — see pidada inimese waim olema ... On see tõsi?" päris Muru Mats himukalt.

„Noh, mes sa siis arwad Mats — et kassi waim wõeh," ütles Jüri nagu poolpahaselt.

Mehed jutustasid luupainajast kuni lõunani, üks jutt hirmuäratawam, kui teine; — jutustas igamees, mis aga luupainajast teadis. Ka hulka naisi kogus luupainajast juhtumisi jahwatama ...

„Näe wa' Suukorwi Sohwit, ta tallab aga sarnaseid mehi, kellel kukrus rahapaberid krabisewad ja oma osmik on olemas, nagu Tärni Jüril!" rõuskas Riiukuke Reet, üle aia teiste juttu pealt kuulates.

Jüri seda kuuldes sülgas ja läks ära tuppa. Ka teised lahkusid Jüri osmiku eest ja igaüks sammus „oma poole."

Kilgi Kristjani Hiiopi kannatus.

Kristjan Kilk oli Haapsalus majaomanik ja õigust ütelda: läbi ja läbi jõukas mees ... Kuid loomu poolest ei olnud ta kõige parem; sest kui keegi tõsiselt ta palesse waatas, pidi tõendama: „Ei see ole hea inimene!" Kristjan ei olnud ise sugugi inetu mees, kuid kaks halli kulli-silm awaatasid wiha-

wärwil nina ümbert, iseäranis siis, kui mõni ärritus werelained tormil tuksuma sundis. Mustad juuksed hiilgasiwad peas ja kitsad kinnipigistatud mokad ilmutasid wihale minnes weel kõwaid hambaid ... Raisku ei tohtinud tema käest midagi minna; ka ei kinkinud tema waesele, sest halastusest ja aitamisest ei teadnud ta midagi ... Ühel pühapäewal istub Kristjan kirikus — seal käis ta aastas üks ehk kaks korda — ja kuulab kui õpetaja jutlust peab. Jutluse sisu on Hiiopist, kes muiste kõige raskemad õnnetused alandlikult ja härdalt ära kannud. Jutlus mõjub wäga Kristjani peale, nii et temagi mõtleb edespidi oma wihast ja kurjusest loobuda.

Koju jõudnud, rääkis Kristjan söögi laual oma naise Emmale:

„Tänasest päewast peale ei taha ma enam iialgi end wihastada, tulgu mis tuleb ehk saagu mis saab. Ikka tahan Hiiopi kannatuse peale mõtelda..."

Emma rõõm oli seda kuuldes otsata.

Kristjan lõpetas söömise, silus kõhtu ja lausus siis:

„Emma ae, kuluks nüüd söögi peale pisut keelekastet. Mine keldrisse ja too toobi täis seda Mardipäewa märjukest — tead küll, sellest wähemast ankrust."

Emma, kellele mehe hea tuju õige meeldis, tõttas käsku täitma. Aga keldrisse saades kohkus ta: ankruke, kus kallis Mardipäewa õllemärjuke sees, oli witsad pealt ära löönud ja wahutaw wedelik kastis keldri põrandat. Emma jooksis tagasi tuppa ja hüüdis kahetsedes:

„Kristjan ae, meile on õnnetus juhtunud!"

Kristjan aga kortsutas otsaesist ja ütles pühalikult:

„Kui Issand õnnetust saadab, eks pea seda siis kristlikult kandma, nagu Hiiob. Mul on wäga hale nendest, kes õnnetuse läbi kannatawad; aga kui õnnetus mind ennast puutub, siis kannatan ka mina mehiselt ... Kuhu, sa naisuke, õlle jätsid?"

„Kristjan, se'p see õnnetus ongi," wastas Emma.

„Kas komistasid ja kallasid toobi tühjaks?" päris Kristjan.

„Ei, ei, meheke! Ankur on põhja alt ära löönud ja õlu leotab keldri põrandat."

Kui wälgust tabtud hüppas Kristjan püsti, hakkas jalga wastu kambri põrandat tampima ja naist sõimama, miks see paremini õlleankru järele pole waadanud.

„Kallis Kristjan!“ õhkas Emma, „Mõtle ometi, mis sa täna kirikus kuulsid!... Mõtle Hiiopi kannatuse peale!“

„Lõuad kinni!“ põrutas Kristjan. „Mis sa selle õnnetuse juures Hiiopist lorid! Mis on Hiiopi kannatused selle wastu?... Oli siis Hiiopil sarnane Mardipäewa märjuke keldris, kui minul?..., Ptui — korrat!...“

Haapsalu pühapäewaküti äpardus.

Kütt Kilsi metsas wiitis aega,
Kõik kohad läbi luusis ta;
Lõi puudelt oksi püssi laega,
Kõik põõsad läbi nuusis ka...

Kuid äkki, põõsas wilksas jänes
Nii kergel hüppel wallatul;
Kütt püssi loksu põske pannes
Siis kärtsu tina andis tal.

Kuid aga — kütil muutus pale,
Jäi kõwaks ta kui kuiwand oks;
Ta kurgust tungis kisa hale:
„Said surma sa, mu wäike Poks!“